

Lucrare publicată cu sprijinul Universității „Petre Andrei” din Iași.

Mihai Baciu este profesor universitar la Facultatea de Filosofie a Universității „Al. I. Cuza” și la Facultatea de Științe Politice din cadrul Universității „Petre Andrei” din Iași; doctor în filosofie. Cea mai mare parte a activității sale profesionale (didactice) a desfășurat-o la Facultatea de Filosofie a Universității „Al. I. Cuza”, unde a predat cursuri din domenii foarte diverse: filosofie, filosofie socială, sociologie, istoria și filosofia religiilor, filosofia dreptului ș.a. A publicat mai multe cărți și un mare număr de studii și articole în reviste de specialitate și de cultură. A participat la numeroase simpozioane și manifestări științifice în țară și străinătate (Paris și Quebec – Congresul Mondial de Filosofie Francofonă; Boston – Congresul Mondial de Filosofie etc.).

Mihai Baciu, *O lume anapoda. Paradoxuri, mituri și crize în politica internațională*

© 2013, Institutul European, pentru prezenta ediție

INSTITUTUL EUROPEAN

Iași, str. Grigore Ghica Vodă nr. 13, 700469, OP. 1, C. P. 161

euroedit@hotmail.com

www.euroinst.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BACIU, MIHAI

O lume anapoda. Paradoxuri, mituri și crize în politica internațională / Mihai Baciu ; pref.: Cassian Maria Spiridon. –

Iași : Institutul European, 2013

ISBN 978-973-611-994-1

I.Spiridon, Cassian Maria (pref.)

821.135.1-92

Reproducerea (parțială sau totală) a prezentei cărți, fără acordul Editurii, constituie infracțiune și se pedepsește în conformitate cu Legea nr. 8/1996.

Printed in ROMANIA

MIHAI BACIU

O LUME ANAPODA **Paradoxuri, mituri și crize în** **politica internațională**

Prefață de Cassian Maria SPIRIDON

INSTITUTUL EUROPEAN

2013

Cuprins

Între filosofie și ziaristică (<i>Prefață</i>) / 9
Cuvânt-înainte / 15
Paradoxul chinez / 17
Stat Islamic sau stat Secular? / 21
Nabucco și P.E.C. / 25
Nu ne vindem țara, varianta elenă / 30
Israelul, România și brânza de capră / 34
Criza și noii dușmani ai economiei mondiale / 38
Cum a ajuns Băsescu nazist / 42
Ghionturi frățești / 46
Moștenirea Hiroshimei / 50
Statele Unite ale Europei / 55
Bolșevicii / 59
Israelul are un dușman nou: Turcia / 63
Solului să nu i se aducă atingere / 67
Cum trebuie să voteze România / 71
Perfidul Albion / 75
NATO și democrația / 79
Toleranța și butonul de la intersecție / 83
Despre „democrația tribală” / 87
Războaiele persane / 91
Mitul unității arabe / 95
Eurasia / 99
O țară anapoda / 103
Un chinez spune lucruri trăsnite? / 108
Înțelepții de după război / 114
Moartea unui zeu / 118
Expresia unei insatisfacții colective / 122

Ce a fost și ce va fi / 125
Dracul se ascunde în detalii / 134
La vreme de criză UE se mărește / 139
Un adevăr limpede: ceața persistă / 143
Iarnă arabă în Siria / 147
Criza și efectele ei perverse / 153
Vecina noastră, Serbia / 157
Adevărul și inamicii lui / 161
S-a întors stăpânul / 165
Uite cine vorbește! / 170
Vina celui care se apără / 175
Răzbunare sau pedeapsă? / 180
7 Aprilie / 184
Un eșec mare cât un succes / 188
Pericolul galben / 192
Războiul tuturor împotriva tuturor / 196
Basarabia – 200 / 201
Grecii / 205
Criza lovește până sus / 209
O retragere fără glorie / 213
Din Olimp în Hades / 217
Dictator, tiran, despot / 222
Muntele lui Tariq / 227
Frații musulmani și verii sioniști / 231
Cine sunt și ce vor Prietenii Siriei? / 235
Moartea unor simboluri / 239
Ieșirea la mare / 244
Ghestii medievale și chiar mai vechi / 248
Soldații lui Allah / 253
Daraveri juridico-diplomatice / 257
Un paradox: un război care nu începe și nu se termină / 262
Ungaria cea pragmatică / 267
Cauză minoră – Efect major / 271
Abcesul sino-nipon / 276
O poveste în vârstă de 94 de ani / 282

Teorie și Realitate / 289
Huntington și Asia / 293
O Primăvară devenită Iarnă / 299
Neamestecul în treburile interne / 306
Nabucco, Adieu? / 310
Vine Vine Vine Sfârșitul Lumii / 313
Revoluția permanentă / 317
Se strânge șurubul / 322
Spiritus Teutonicus redivivus? / 326
Albionul este din nou „perfid”? / 330
Butoiul cu pulbere asiatic / 335
Un fapt istoric foarte rar / 341
Ceartă urâtă la Chișinău / 345
Execuția – mândria țării / 349
Mikey Mouse își umflă mușchii / 353
Insula Afroditei se scufunda / 357
(Mez)alianța sino-rusă / 361
Cimpoiul cântă Aria Independenței / 365
Gesturi Reparatarii / 370
Ce le mai trece prin cap turcilor? (I) / 375
Dramă și real-politik la sârbi / 378
Punctul 8 tulbură Libia / 383

Am evitat, în general, să fac previziuni, pentru că lumea în care trăim este de o complexitate deconcertantă care sfidează orice previziune. În volumul anterior am riscat unele estimări pentru viitor, dintre care unele s-au confirmat, altele nu, iar una, cea mai mare – privind șansa unui afroamerican la conducerea SUA – mi-a fost infirmată de istorie, în pofida tuturor raționamentelor – cu grad înalt de probabilitate – pe care mă bazam.

De aceea am și numit acest al doilea volum „O lume anapoda”, pentru a sublinia că trăim într-o lume sucită, plină de surprize, de paradoxuri și care sfidează orice încercare de a ghici, cât de cât, viitorul.

Varietatea temelor abordate poate, într-adevăr, deconcerta. Ea este impusă, totuși, de două mari realități: numărul mare de țări, de organizații internaționale etc. existente în lume și complexitatea uriașă a relațiilor dintre ele. De aceea, deseori, mi-a fost dificil să aleg o temă sau alta, să stabilesc o ierarhie a importanței lor, să cântăresc, cât mai corect, impactul unui anume eveniment asupra zonei, a lumii sau asupra României.

Vă las pe dumneavoastră să apreciați dacă temele abordate sunt sau nu relevante pentru lumea anapoda în care trăim cu toții.

AUTORUL

Paradoxul chinez

Cum este posibilă coabitarea unei puteri politice de tip comunist cu o puternică economie de piață? Cum a fost posibil ca un partid care, timp de decenii, a luptat contra proprietății private, suprimând fără milă orice inițiativă particulară printr-o politică economică dezastruoasă, să reușească totuși în doar trei decenii, să facă din China o putere economică de prim rang?

Sâmbăta trecută a fost lansată la Iași cartea *Nouă comentarii despre Partidul Comunist*. Este o culegere de articole editoriale publicate în ziarul „Dai Ji Yuan” din New York, ediția în limba chineză a ziarului „The Epoch Times”.

Cele nouă comentarii constituie o critică de o virulență rar întâlnită la adresa Partidului Comunist Chinez, care se află la conducerea Chinei, ca partid unic, din anul 1949. Nu este vorba de o analiză științifică a genezei și evoluției acestui partid, nici de o abordare obiectivă a rolului său în istoria Chinei din ultimii 60 de ani. Toată cartea este un rechizitoriu aspru la adresa PCC, a ororilor, crimelor și rolului său malefic în viața sutelor de milioane de chinezi. Titlurile înseși ale comentariilor sunt mai mult decât grăitoare: *Tirania PCC*, *Despre istoria omorurilor în PCC*, *De ce este PCC un cult malefic* etc. Concluzia este radicală: PCC a rămas aceeași organizație criminală de-a lungul întregii sale istorii, iar China nu va putea intra în rândul țărilor civilizate decât prin suprimarea acestui partid.

Dar tot zilele trecute, Pricewaterhouse Coopers – PwC – a publicat un studiu referitor la evoluția economiei

mondiale, în care se fac unele afirmații uimitoare despre China. Astfel, în 2010, China a devenit a doua economie a lumii, după SUA, iar în 2016 există mari șanse să devină prima, devansând America – ocupanta de multe decenii a acestui loc. În 2023, SUA ar putea fi depășită de China inclusiv în domeniul bancar, astfel încât harta mondială a finanțatorilor se va schimba radical. În ceea ce privește valoarea după capitalizare, băncile chineze deja domină clasamentele mondiale.

Investițiile chineze acoperă zone întinse ale globului, iar rezervele valutare ale acestei țări se ridică la mii de miliarde de dolari.

Suprafețe întinse din China și-au schimbat înfățișarea, tot mai multe orașe capătă un aspect occidental, iar sud-estul, cu Shanghai-ul în centru, a depășit deja multe dintre zonele occidentale cele mai avansate ca dinamism și dezvoltare spectaculoasă.

Așadar, o economie de piață dinamică, modernă, cu o viteză de creștere uimitoare, în permanentă expansiune în cele mai îndepărtate colțuri ale mapamondului.

Ne aflăm, fără îndoială, în plin paradox. Cum este posibilă coabitarea unei puteri politice de tip comunist cu o puternică economie de piață? Cum a fost posibil ca un partid care, timp de decenii, a luptat contra proprietății private, suprimând fără milă orice inițiativă particulară printr-o politică economică dezastruoasă, să reușească totuși în doar trei decenii, să facă din China o putere economică de prim rang?

Răspunsul nu este ușor de dat și, din câte știu, nici nu l-a dat nimeni până acum. Experimentul este, într-adevăr, fără precedent. Să ne amintim de fostele țări comuniste din Europa, inclusiv România. Economia lor de piață nu a avut nicio șansă câtă vreme la conducere au fost partidele comuniste. E drept că unele încercări au existat, chiar și la noi, în anii '60, dar acestea nu au dus nicăieri din cauza

partidelor unice care, ținând cu dinții de putere, au reprimat inițiativele, de spaimă că o economie liberă va naște oameni liberi, dispuși să conteste Partidul Unic.

Experimentul Gorbaciov a fost cel mai semnificativ. El nu a dorit o economie de piață reală, ci doar o ameliorare a economiei sovietice prin restructurare (perestroika) și prin transparență (glasnost). El nu a deschis de tot Cutia Pandorei, ci doar i-a ridicat nițel capacul, ca să nu explodeze. Și totuși, toate frustrările reprimare de decenii au scăpat de sub control și au distrus sistemul.

În mod paradoxal, în China așa ceva nu s-a întâmplat, deși experiența celorlalte țări comuniste ne convinsese că traseul este unic: orice liberalizare economică sau politică trebuia să ducă la explozia sistemului.

O explicație a paradoxului chinez, care să fie general acceptată, după cum spuneam, nu a fost dată. Nu pretind că aș putea să o dau eu, dar sunt convins că istoria și mentalitatea acestui popor sunt factori determinanți în înțelegerea acestui paradox.

Așa cum se susține și în cartea la care am făcut referire, istoria PCC este plină de crime și orori de tot felul, de la Marele Salt Înainte și până la Revoluția Culturală. Era firesc, gândim noi, ca un asemenea partid să fie suprimat la primul său semn de slăbiciune. Și totuși, pentru că acest lucru nu s-a întâmplat, consider că putem căuta explicația în istoria plină de violențe a acestei țări. Primul împărat, Qin Shi Huangdi, a unificat China în urma unor războaie în care au murit milioane de oameni, iar toate dinastiile care au urmat – de la Han până la Qing, vreme de 2000 de ani – au preluat puterea și au menținut-o numai prin violență și teroare, cu prețul a milioane de victime. În timp ce în Europa antică și medievală armatele care se luptau aveau, rar, câteva zeci de mii de oameni, armatele chineze din aceleași timpuri numărau sute de mii de combatanți, iar uneori depășeau chiar milionul.

Inclusiv după căderea Imperiului, în perioada Republicii (1912-1949) și până la victoria lui Mao și a PCC, în China a fost un haos permanent, războaie civile deosebit de crude, la care s-a adăugat ocupația japoneză, în 1936, mai crudă decât toate.

Fiind de mii de ani obișnuiți cu atâta violență, chinezii au acceptat-o, resemnați, și pe cea a PCC, care a continuat tradiția. La aceasta se adaugă doctrina morală – care, mai apoi, a devenit religie – și care stăpânește sufletul chinezului de peste 2500 de ani. Mă refer la confucianism și taoism. Această doctrină propovăduiește, ca valori supreme, supunerea și umilința, precum și respectul total pentru ierarhie și o ordine socială în care fiecare să își știe locul și să nu râvnească la un alt statut social. De fapt, nici budismul nu cultivă valori mult diferite.

Așadar, Partidul Comunist a găsit în China locul pre-gătit: violența acceptată ca mod de viață, combinată cu un desăvârșit simț al supunerii – comun, de altfel, cam tuturor popoarelor asiatice.

De aceea, când Mao le-a ordonat, în stilul său inconfundabil, să edifice comunismul, chinezii chiar au încercat să îl construiască. Când Deng Xiao Ping le-a ordonat să treacă la economia liberă pentru că, a spus el, „nu contează culoarea pisicii, important este să prindă șoareci”, aceștia s-au executat, trecând la economia de piață și înecând lumea cu mărfuri. Iar PCC a rămas la cârmă. Și paradoxul rămâne totuși de elucidat.

9 iunie 2011

Stat islamic sau stat secular?

Rezultatele alegerilor generale de duminică, din Turcia, sunt semnificative și merită toată atenția. Partidul aflat la putere, AKP (al Justiției și Dezvoltării), și-a păstrat puterea cu 50% din voturi, dar opoziția a câștigat mai multe mandate decât avea în vechiul Parlament. De asemenea, Partidul Kurzilor și-a sporit mandatele de la 20 la 30. Alt fapt, pe cât de semnificativ, pe atât de pitoresc: în noul Parlament au intrat nouă membri care au fost închiși sau urmăriți penal pentru acuzație de complot, precum și șase militanți kurzi aflați în detenție pentru apartenența la PKK – partid al kurzilor, interzis prin lege.

Presa turcă, dar și cea internațională, comentează în fel și chip succesul lui *Recep Erdoğan* și al partidului său. Unii s-au grăbit să îl numească pe premierul celui de-al treilea mandat „noul sultan” al noului Imperiu Otoman. Desigur, este vorba de metafore și figuri de stil, inspirate de dezvoltarea economică spectaculoasă a Turciei din ultimii ani – 8,9% în 2010 – și de creșterea influenței sale politice și diplomatice, într-o lume aflată în plină criză.

Imperiul Otoman a dispărut de mult, iar „sultanul” Erdoğan promite o evoluție democratică și pluripartidică a Turciei, curtând opoziția pentru elaborarea unei noi Constituții – liberală, spune el – care să elimine complet pericolul dictaturii militare, adică al aceluși regim politic de care Turcia a avut parte, mai tot timpul, de la Atatürk încoace.

Aici se află adevărata problemă: cum va putea un partid islamist ca AKP-ul lui Erdoğan să promoveze o democrație autentică, știut fiind faptul că nicio țară islamică nu a reușit până acum acest lucru.

Unii afirmă – și nu sunt puțini – că între islamism și democrație există o contradicție, chiar o incompatibilitate finciară.

Să ne amintim, apoi, de *Kemal Mustafa Atatürk*, creatorul Turciei moderne, care a mers ferm pe linia secularizării, a separării nete a statului de biserică și a făcut din Armată garantul menținerii caracterului secular al statului turc. Din 1938 – anul morții lui Atatürk – și până astăzi, armata a intervenit, în forță, ori de câte ori a considerat că Guvernul încalcă Testamentul „tatălui turcilor” (aceasta înseamnă Atatürk). Constituția din 1980, pe care Erdoğan ar vrea să o schimbe cu orice preț, reafirmă secularismul statului turc, precum și dreptul armatei de a-l proteja.

Și atunci repet întrebarea: cum pot Erdoğan și partidul său islamist să edifice o democrație reală, când ei se ridică împotriva unor puncte fundamentale din *Testamentul Întemeietorului*?

Și, totuși, acest lucru este posibil. Să ne amintim că Turcia, cel puțin la nivel politic, este un stat secular de aproape 100 de ani. Acest fapt nu putea să nu lase urme, chiar în condițiile în care marea masă a populației a rămas fidelă Islamului. Amestecul acesta original a făcut ca islamismul turcesc să capete o notă aparte, să nu cunoască puseurile de fanatism atât de frecvente în lumea musulmană.

În Turcia, atacurile teroriste, motivate religios, au fost foarte rare. Mult mai frecvente au fost cele motivate politic sau etnic (kurzii). Este adevărat că Erdoğan și partidul său au câștigat primele alegeri apelând la sentimentele religioase ale populației. Este adevărat, de asemenea, că în urmă cu câțiva ani purtarea vâlului islamic în universități a devenit obligatorie.

Dar mie acestea mi se par mai mult acțiuni de tactică politică decât măsuri pentru revenirea Turciei la islamismul de pe vremuri al Imperiului Otoman.

Dacă ar fi altfel, cum am putea explica creșterea numărului femeilor care au intrat în Parlament – de la 47 la 78? Într-o societate aflată pe calea întoarcerii la islamismul pur, acest proces ar trebui să fie invers...

Dar cel mai important argument împotriva tezei că Erdoğan ar duce Turcia spre islamismul clasic este cel economic. Într-o lume în plină criză, cu vecini aflați fie în război civil – Siria, Irak – fie în colaps economic – Grecia –, Turcia dovedește o creștere economică uimitoare, comparabilă cu cea a Chinei, devenind, practic, noul tigrul economic al Orientului Apropiat și Mijlociu.

O asemenea evoluție nu era posibilă fără deschiderea Turciei spre lumea occidentală. Dar o asemenea deschidere presupune renunțarea la o sumă de prejudecăți față de știință, de tehnică și chiar de valorile democrației occidentale, prejudecăți de origine preponderent religioasă (islamică).

De aceea, eu cred că Turcia lui Erdoğan a început și va duce mai departe o sinteză originală între islamism și o societate modernă, întemeiată pe valori aparent incompatibile cu religia musulmană. Erdoğan a urmat o tactică de o mare finețe: a câștigat alegerile încă din 2002 făcând apel la sentimentele și credințele ancestrale ale poporului turc dar, ca șef al Guvernului, el promovează o politică pragmatică, ancorată în realitățile lumii de azi.

Statul turc va rămâne separat de Biserică (Moschee), dar garantul acestui stat original nu va fi armata, aceasta dovedindu-se a fi prea înclinată spre puciuri și dictatură. Garanții vor fi, mai degrabă, exigențele vieții economice, dar și ale marilor organizații internaționale din care Turcia face parte: NATO, CE, OSCE etc.

De aceea, Turcia nu mai este pusă în fața alternativei: islamism sau secularism.

Ea are șansa, unică în țările musulmane, de a păstra islamismul și valorile lui, dar și separarea statului de Biserică – condiție indispensabilă pentru dezvoltarea economică și crearea unei democrații de tip modern.